

**UCHWAŁA NR LXXXV/622/2023
RADY POWIATU BIAŁOSTOCKIEGO**

z dnia 28 grudnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Białostockiego na lata 2023-2027”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526; zm. Dz. U. z 2023 r. poz. 572) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840; zm. Dz. U. z 2023 r. poz. 951 i poz. 1688), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Podlaskiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku, Rada Powiatu Białostockiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Białostockiego na lata 2023-2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Białostockiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO**

Zenon Żukowski

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr LXXXV/622/2023
Rady Powiatu Białostockiego
z dnia 28 grudnia 2023 r.

ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z dnia 19 kwietnia 2021 r.
w sprawie uznania za pomnik historii „Tykocin – historyczny zespół miasta”

Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710) zarządza się, co następuje:

§ 1. Uznaje się za pomnik historii „Tykocin – historyczny zespół miasta”, położony na obszarze Tykocina, w województwie podlaskim.

§ 2. Celem ochrony pomnika historii wymienionego w § 1 jest zachowanie, ze względu na wartości artystyczne, historyczne i naukowe oraz walory kulturowe, przestrzenne i krajobrazowe, staromiejskiej części Tykocina, ośrodka miejskiego o wielowiekowej historii i tradycji kształtowanej przez wieloletnią i wielowyznaniową społeczność, odzwierciedloną w charakterze zabudowy i w podziale na dzielnice miejskie, z zachowaną tkanką zabytkową oraz czytelnym barokowym układem urbanistycznym.

§ 3. 1. Obszar pomnika historii „Tykocin – historyczny zespół miasta” obejmuje historycznie ukształtowaną przestrzeń miasta, położonego równoleżnikowo wzdłuż brzegu rzeki Narwi, i jest ograniczony od północy – rzeką Narew, od południa – ulicą Zagumienną, Choroszczańską, terenem dawnego klasztoru bernardynów, ulicą Kaczorowską i Holendry, od wschodu – cmentarzem rzymskokatolickim, od zachodu – cmentarzem żydowskim.

2. Granica pomnika historii biegnie na południe od linii brzegowej rzeki Narwi wschodnią granicą działki nr 1484/1, fragmentem północnej granicy działki nr 1820/4, dochodzi do południowo-zachodniego narożnika działki nr 1524/2 (z wyłączeniem tej działki), przecina działkę nr 1820/4 linią prostą łączącą ten narożnik z północno-wschodnim narożnikiem działki nr 1947, dalej biegnie wschodnią i południową granicą działki nr 1947,

z włączeniem obszaru działki nr 2097, południową granicą działki nr 1946, z włączeniem obszaru działki nr 1982 wraz z wąskim odcinkiem działki nr 2040/2 będącym przedłużeniem działki nr 1982 oraz obszaru działek nr 2109/1, nr 2109/2, nr 2110/1, nr 2110/2, dalej biegnie południową granicą działek nr 1676/2, nr 1676/1, nr 1364, z włączeniem obszaru działki nr 1398 i przylegającego do niej fragmentu działki nr 1399, przecina działkę nr 1364 linią prostą łączącą północno-wschodni narożnik działki nr 1399 z północno-zachodnim narożnikiem działki nr 1676/1, biegnie fragmentem północnej granicy tej działki, fragmentem północno-zachodniej granicy działki nr 1647/1, po łuku – granicą zachodnią i fragmentem północnej granicy działki nr 1631, zachodnią granicą działki nr 1439, wzdłuż rzeki, tj. fragmentem południowej granicy działki nr 1146 (z wyłączeniem tej działki), dochodząc do północno-wschodniego narożnika działki nr 1484/1.

3.

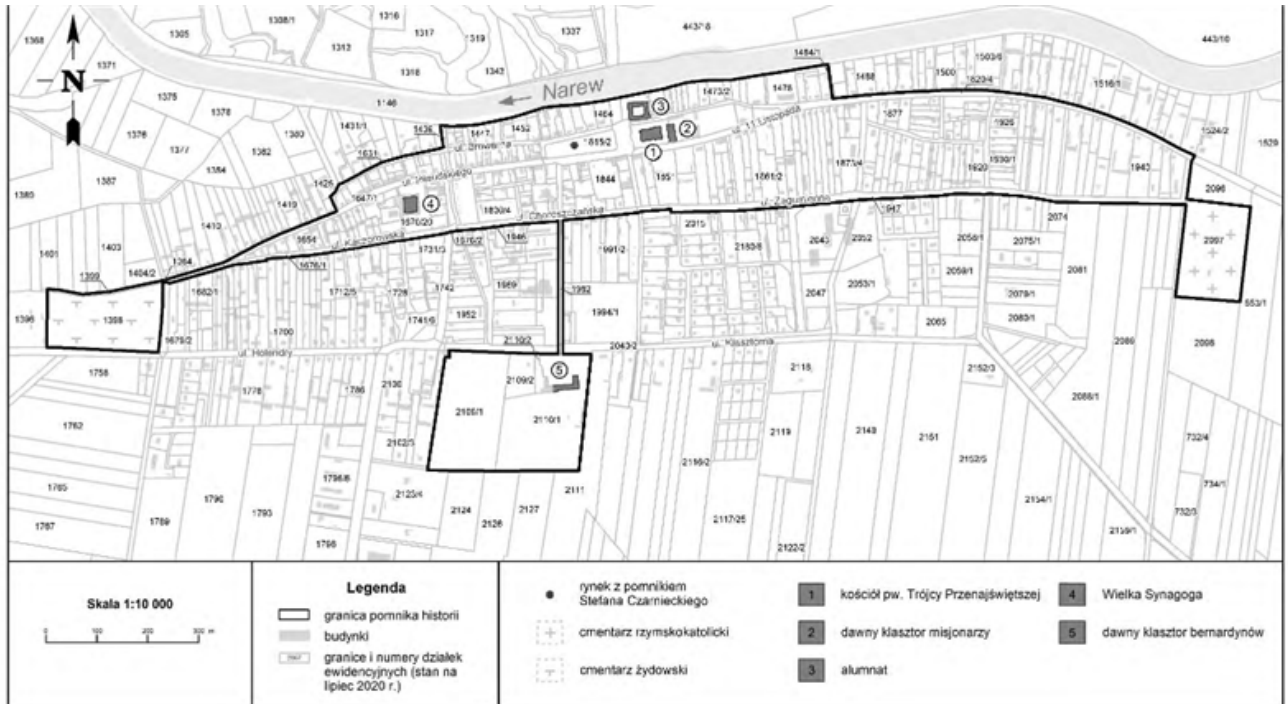
Mapa pomnika historii „Tykocin – historyczny zespół miasta” stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: A. Duda

Prezes Rady Ministrów: M. Morawiecki

Załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 19 kwietnia 2021 r. (poz. 768)

PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO

Zenon Żukowski

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LXXXV/622/2023
Rady Powiatu Białostockiego
z dnia 28 grudnia 2023 r.

ROZPORZĄDZENIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 26 stycznia 2023 r.

w sprawie uznania za pomnik historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny”

Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r.

poz. 840) zarządza się, co następuje:

§ 1. Uznaje się za pomnik historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny”, położony w powiecie białostockim, w województwie podlaskim.

§ 2. Celem ochrony pomnika historii wymienionego w § 1 jest zachowanie, ze względu na wartości historyczne, kulturowe i naukowe oraz walory krajobrazowo-przestrzenne, wiodącego ośrodka monastycznego Kościoła obrządku wschodniego, który przez wieki pozostawał centrum kultury, myśli społecznej i religijnej oraz miejscem postępu doby oświeceniowej w Rzeczypospolitej.

§ 3. 1. Obszar pomnika historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny” obejmuje historycznie ukształtowaną przestrzeń klasztoru, w tym obiekty: cerkiew Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, budynki klasztorne, cerkiew św. Apostoła i Ewangelisty Jana Teologa, pałac Opatów (Chodkiewiczów), bramę wjazdową i katakumby wraz z cmentarzem i otoczeniem.

2. Granica pomnika historii obejmuje działki ewidencyjne: numer 164/2, numer 164/3, numer 164/11, numer 164/23, numer 165/2 oraz działki ewidencyjne: numer 562/5, numer 562/7, numer 562/8.

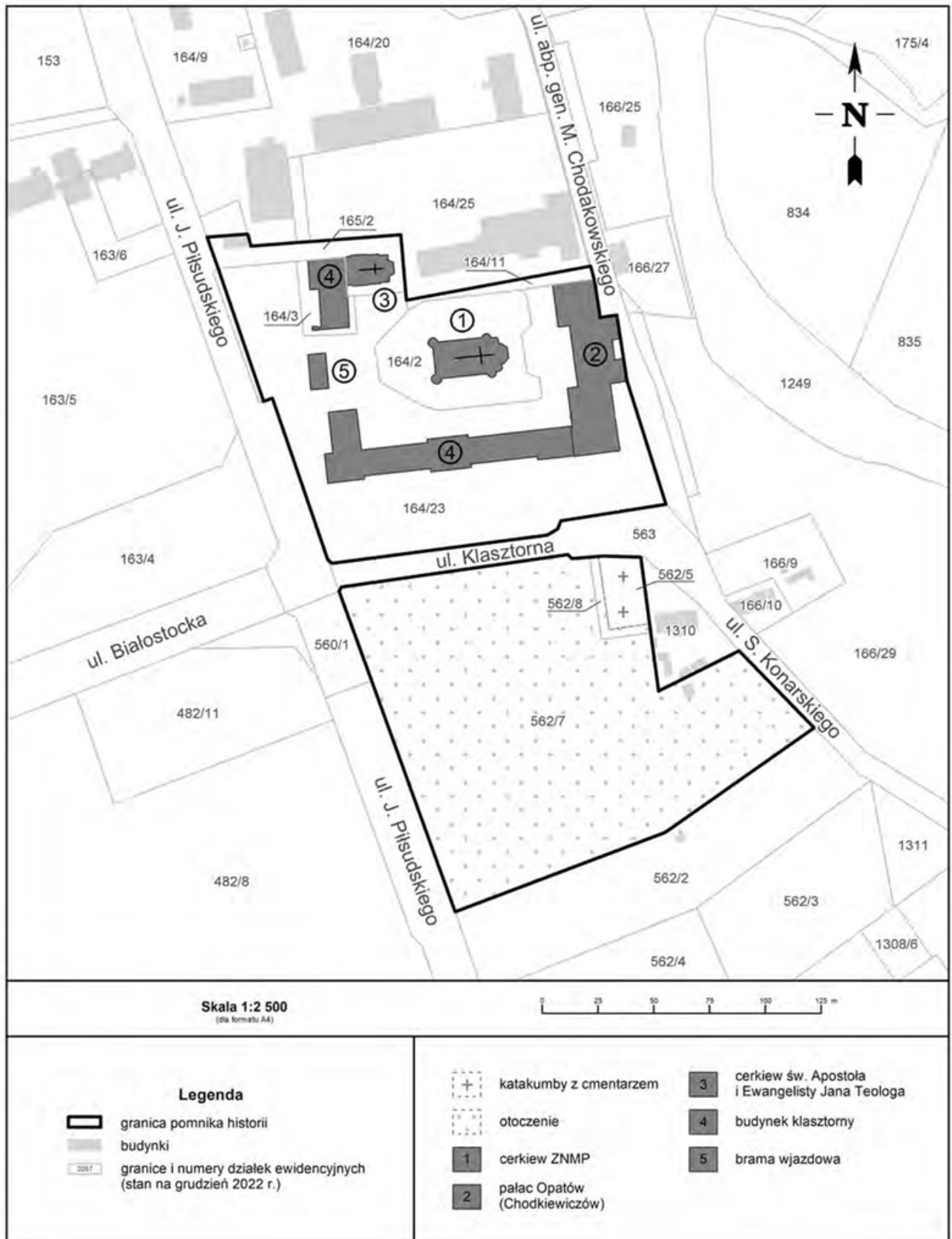
3. Mapa pomnika historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny” stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Duda*

Prezes Rady Ministrów: *M. Morawiecki*

MAPA POMNIKA HISTORII „SUPRAŚL – KLASZTOR MĘSKI ZWIASTOWANIA NAJSWIĘTSZEJ MARII PANNY”

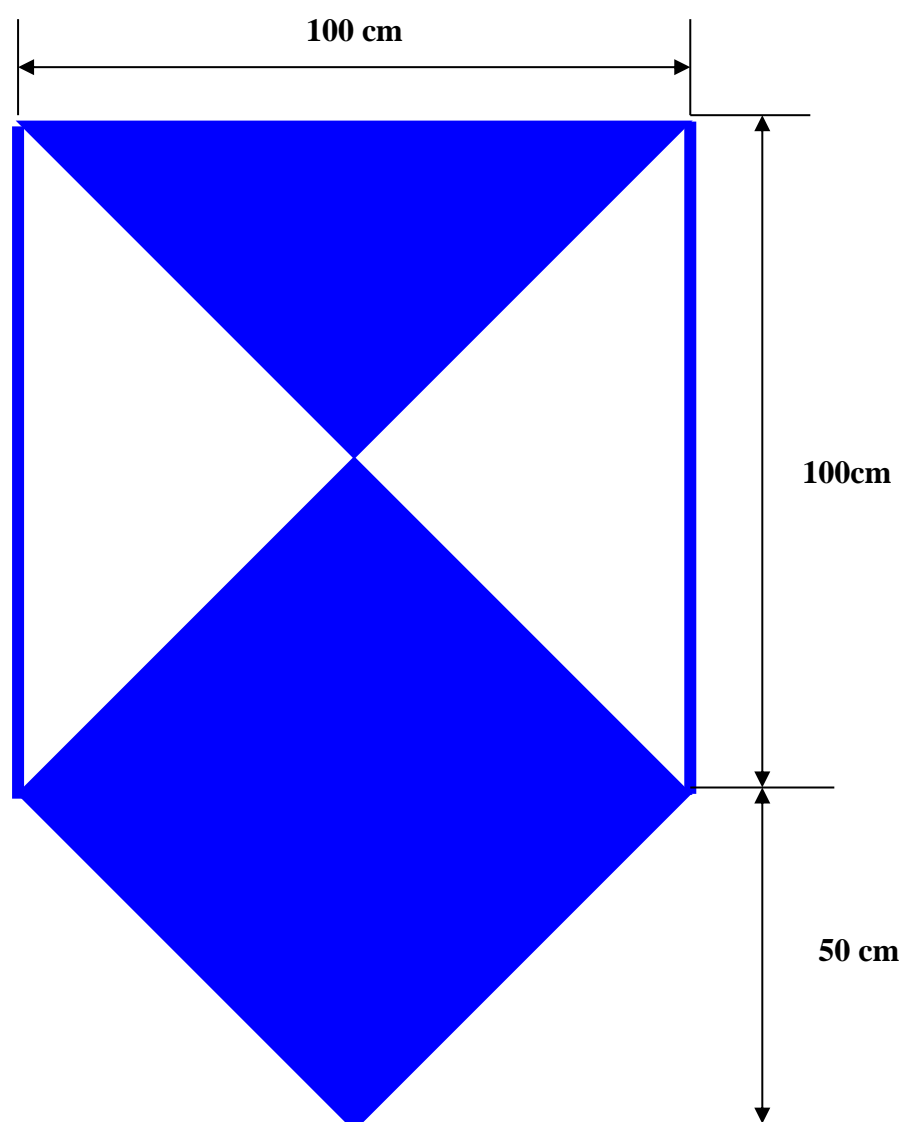
Dane identyfikacyjne działek		
lp.	numer działki ewidencyjnej	identyfikator działki ewidencyjnej
1	164/2	200209_4.0281.AR_11.164/2
2	164/3	200209_4.0281.AR_11.164/3
3	164/11	200209_4.0281.AR_11.164/11
4	164/23	200209_4.0281.AR_11.164/23
5	165/2	200209_4.0281.AR_11.165/2
6	562/5	200209_4.0281.AR_11.562/5
7	562/7	200209_4.0281.AR_11.562/7
8	562/8	200209_4.0281.AR_11.562/8

PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO

Zenon Żukowski

OZNAKOWANIE OBIEKTU ZNAKIEM KONWENCJI HASKIEJ

Wzór znaku rozpoznawczego Konwencji Haskiej w układzie pojedynczym służy do oznakowania zabytków korzystających z ochrony ogólnej.

Znak rozpoznawczy Konwencji Haskiej z czytelną informacją, że obiekt (nazwa obiektu, nr obiektu itp.) jest zaliczony do obiektów korzystających z ochrony ogólnej, umieszcza się przy wejściu do obiektu zabytkowego. Dolna krawędź znaku powinna znajdować się 2 metry powyżej poziomu ziemi.

Pełną widoczność znaku za dnia zapewnia się poprzez odpowiednie jego rozmieszczenie na:

- 1) dachach pojedynczego obiektu:
 - dachu płaskim – jeden znak

- dachu o wysokiej kalenicy – po jednym znaku po jednej i drugiej stronie kalenicy;
 - dachach o więcej niż dwóch połaciach – po jednym znaku na każdej połaci.
- 2) zewnętrznych ścianach pojedynczego obiektu – na ścianie frontowej i tylnej;
 - 3) znaki można wykonać i umieścić w sposób nie przynoszący szkody dla zabytku na:
 - dachach obiektu poprzez rozciągnięcie płótna z namalowanym znakiem lub przymocowanie trwałych plansz z namalowanym znakiem;
 - ścianach obiektu – zawieszenie plansz tekturowych (z desek, płyt, blachy) z namalowanym znakiem.
 - 4) rozmiary znaków powinny być proporcjonalne do wielkości obiektu.

Załącznik Nr 4 do uchwały Nr LXXXV/622/2023
 Rady Powiatu Białostockiego
 z dnia 28 grudnia 2023 r.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu powiatu białostockiego wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego (stan na 28.06.2023r)

Lp.	Wpis do rejestru		Miejscowość	Obiekt	Adres
	numer	data			
1	2	3	4	5	6
Gmina Choroszcz					
1	A-285	5.01.1977	Choroszcz	historyczna część miasta, 1507 – XVIII w.	
2	A-377	22.03.1956	Choroszcz	XVIII wieczny kościół (ob. par. p.w. śś. Jana Chrzciciela i Szczepana)	ul. Rynek 11 Listopada
3	A-378	22.03.1956	Choroszcz	XVIII wieczny budynek poklasztorny	ul. Rynek 11 Listopada
4	A-379	20.10.1966	Choroszcz	kaplica przy kościele parafialnym	ul. Mickiewicza 2
5	A-380	12.11.1987	Choroszcz	cerkiew par. p.w. MB Opiekuńczej, 3 ćw. XIX w.	ul. Lipowa 1
6	A-396	28.03.1988	Choroszcz	kaplica cmentarna p.w. Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa, 1921	ul. Piaskowa
7	A-86	28.12.1988	Choroszcz	cmentarz żydowski, pocz. XIX w.	
8	41 42 A-30	27.04.1956 27.04.1956 24.09.2002	Choroszcz	zespół pałacowy Branickich, XVIII w. -pałac -park	ul. Pałacowa 2
9	521	20.07.1984	Choroszcz	zespół zabudowań pofabrycznych dawnej fabryki Moesa w Choroszczu składający się z zespołu pawilonów administracyjnych i leczniczych przy bramie wjazdowej, bramy wjazdowej, budynku dawnej szkoły (obecnie magazynu), budynku mieszkalnego nr 22, pawilonów dla chorych nr 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 47, budynku dawnej portierni (obecnie apteka), budynku kina „Zdrowie”, wieży ciśnień i otaczających ją zabudowań warsztatowych, dawnej stajni z magazynem, obecnie szpital, 4 ćw. XIX – pocz. XX w.	ul. Brodowicza 1
10	A-622	25.07.2019	Choroszcz	pawilon gościnny wschodni przy pałacu Branickich, 1753 – 56, murowany	ul. Sportowa 1
11	A-6	8.12.1999	Kruszewo	szkoła podstawowa, 1926	Kruszewo 62
12	A-390	16.05.1988	Nowosiółki	wieża ciśnień w zespole podworskim, 4 ćw. XIX w.	Nowosiółki
13	A-372	27.12.1984	Złotoria	kościół parafialny p.w. św. Józefa, drewniany, 1920	Złotoria 70
14	A-391	14.01.1984	Żółtki	d. budynek asesorii straży granicznej, ok. 1807	Żółtki 10
Gmina Czarna Białostocka					
15	750	13.10.1992	Czarna Białostocka	część torowiska kolejki wąskotorowej, 1914-1918	Czarna Białostocka
16	A-356	4.07.2011	Czarna Wieś Kościelna	kościół par. p.w. MB Anielskiej, murowany, 1913-1921	ul. Ks. Szapela 9
Gmina Dobrzyniewo Duże					

17	A-368	18.08.1979	Dobrzyniewo Kościelne	kościół par. p.w. Zwiastowania NMP, murowany, 1905-1910, wraz z terenem ograniczonym ogrodzeniem kościoła i z przylegającą do ogrodzenia dawną kostnicą	Dobrzyniewo Kościelne 39
18	A-87	11.12.1992	Dobrzyniewo Kościelne	cmentarz rzymsko- katolicki	Dobrzyniewo Kościelne
19	A-70	18.12.2003	Fasty	cerkiew cm. p.w. Św. Archanioła Michała, drewniany, 1893-95, wraz z otoczeniem tj. cmentarzem grzebalnym prawosławnym w granicach ogrodzenia	ul. Łyskowska 2
20	A-394	20.08.1979 14.09.1983	Fasty	cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Św., 1875, wraz z otaczającym terenem cmentarza ograniczonego płotem żelaznym	ul. Św. Krzyża 2
21	A-397	14.02.1977	Pogorzałki	kaplica przydrożna, XIX w., wraz z otaczającym terenem w granicach ogrodzenia, z kamiennym ogrodzeniem oraz kapliczką słupkową	Pogorzałki
Gmina Gródek					
22	A-344	24.01.1957	Gródek	teren części miasta, XVI-XIX w.	
23	A-395	11.02.1977	Gródek	cerkiew cmentarna p.w. MB Opiekuńczej, drewniana, poł. XIX w.	
24	A-126	9.12.2004	Gródek	cerkiew parafii prawosławnej p.w. Narodzenia NMP, drewniana, 1946-1970, wraz z cmentarzem przycerkiewnym w granicach ogrodzenia, ogrodzeniem i bramą	ul. Michałowska 6
25	A-152	29.05.2006	Gródek	kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Jezusowego, 1934-1937, otoczenie kościoła w granicach ogrodzenia	ul. Białostocka 31
26	A-113	16.02.1995	Gródek	cmentarz żydowski	Gródek
27	A-338	19.12.1991	Jaryłówka	park dworski, XVIII-XX w.	Jaryłówka
28	A-381	5.11.1987	Królowy Most	cerkiew prawosławna parafialna p.w. św. Anny, 1904-1928	Królowy Most 22
29	A-382	8.10.1986	Królowy Most	kaplica rzym.-kat. p.w. św. Anny, poł. XIX w.	Królowy Most
30	A-383	21.12.1987	Mostowlany	cerkiew prawosławna parafialna p.w. św. Jana Teologa, drewniana, ok. 1862	Mostowlany 8
31	A-384	21.12.1987	Mostowlany	cerkiew cmentarna p.w. św. Kosmy i Damiana, drewniana, koniec XVIII w. wraz z otoczeniem tj. cmentarzem	Mostowlany
32	A-408	24.10.1966	Wierobie	wiatrak holender, drewniany, początek XX w.	Wierobie
Gmina Juchnowiec Kościelny					
33	434	20.03.1979	Bogdanki	wiatrak koźlak, drewniany, l. 20 XX w.	Bogdanki
34	A-332	10.05.1988	Horodniany	dwór w ruinie	Horodniany
35	A-332	29.12.1987	Horodniany	park	Horodniany
36	A-407	20.10.1966	Juchnowiec Kościelny	kościół parafialny p.w. św. Trójcy, 1764, 1906	Juchnowiec Kościelny
37	A-88	28.12.1988	Juchnowiec Kościelny	cmentarz rzym.-kat., XVIII/XIX w.	Juchnowiec Kościelny
38	A-339	15.11.1980	Juchnowszczyzna	dwór, drewniany, XVIII/XIX w., wraz z otaczającym terenem ze starym drzewostanem	Juchnowszczyzna 27
39	56	27.07.1956	Lewickie	zespół dworski: -dwór, XVIII/XIX w.	Lewickie

	393	25.02.1977		-park, 2 poł. XIX w.	
40	A-360 A-360	13.04.1987 29.03.1988	Niewodnica Nargilewska	zespół dworski: -dwór, 1906, -park, XVIII-XIX w.	Niewodnica Nargilewska
41	A-144	14.12.2005	Kożany	cerkiew parafialna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, drewniany, 1883, wraz z ogrodzeniem i bramą	Kożany
42	A-644	25.03.2022	Obręb: Wojszki	Dwa przęsła mostu na rzece Narew, stal, czas powstania 1891-1893	
Gmina Łapy					
43	A-415	20.10.1981	Łapy	kościół parafialny p.w. św. Piotra i Pawła, 1913-1926	ul. Matejki 10
44	A-646	26.06.1987	Łapy	osiedle kolejarskie (27 budynków), ul. Kolejowa - Warszawska, po 1925: -domy, ul. Kolejowa 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21 -domy, ul. Warszawska 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31	Łapy
45	A-421	22.06.1987	Łapy	zespół zabytkowej zabudowy osiedla mieszkaniowego, ul. Wygwizdowo, po 1930 -domy nr 3, 5, 7, 9	ul. Wygwizdowo 3, 5, 7, 9
46	A-21	17.07.2001	Łapy	dom, ul. Spółdzielcza 8, drewniany, 1930	ul. Spółdzielcza 8
47	A-140	8.07.2005	Łapy	dom murowany, XX w.	ul. Sikorskiego 54
48	A-479	27.11.2012	Łapy	cmentarz ewangelicko-prawosławny, XIX/XX w.	ul. Sokołowska
49	A-327	24.02.2011	Płonka Kościelna	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Michała Archanioła: -kościół parafialny p.w. Św. Michała Archanioła, murowany, 1906-1913, -cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia XV w., 1 ćw. XX w., -kaplica cmentarna, drewniana, 1800 r., -ogrodzenie z bramami, murowane, XVII w., 1 ćw. XX w.	Płonka Kościelna 64
50	A-416	30.12.1997	Uhowo	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wojciecha: -kościół, 1914-1919, -kostnica, drewn., 2 poł. XIX w., -cmentarz przykościelny, -ogrodzenie, -plebania, 1930.	ul. Kościelna 8
Gmina Michalowo					
51	A-420 A-420 A-420 A-420	27.11.1958 26.11.1958 27.03.1995 27.03.1995	Hieronimowo	zespół dworski, XIX w.: -dwór w ruinie, -XIX-wieczny park, -oficyna dworska, -spichlerz dworski.	Hieronimowo
52	A-345	19.06.1986	Jałówka	rozplanowanie przestrzenne dawnego miasta - obecnej wsi, XVI w., teren ruin kościoła św. Antoniego, cmentarz grzebalny	Jałówka
53	A-609	1.09.2017	Jałówka	ruiny kościoła św. Antoniego, ogrodzenie przy ruinach kościoła p.w. św. Antoniego	ul. Leśna 8

54	A-5	25.11.1999	Jałówka	kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego, 1859, 1922	ul. Kościelna 1
55	A-69	20.02.2004	Jałówka	zespół cerkwi parafialnej p.w. Podwyższenia Krzyża Św.: -cerkiew, -dzwonnica-kaplica p.w. ŚŚ. Równych Apostołom Konstantyna i Heleny, -otoczenie cerkwi w granicach ogrodzenia, -ogrodzenie z bramą i furtką.	ul. Lipowa 2
56	A-56	7.05.2003	Juszkowy Gród	cerkiew parafialna p.w. Narodzenia NMP, drewniana, 1912	Juszkowy Gród 33
57	A-266	19.06.1986	Michałow	rozplanowanie przestrzenne, XIX w., teren wokół kościoła parafialnego, dawny cmentarzyk przy ul. Gródeckiej	Michałow
58	A-422	24.11.1992	Michałow	cerkiew p.w. św. Mikołaja, drewniana, 1906-1910	ul. Młynowa 10A
59	A-127	13.12.2004	Michałow	kościół parafialny rzym.-kat. p.w. Opatrzności Bożej, murowany, 1910-1916	ul. Żwirki Wigury 49
60	A-290	14.06.1989	Nowa Wola	cerkiew prawosławna parafialna p.w. św. Jana Chrzciciela, drewniana, 1906-1908	Nowa Wola 84
61	A-423	18.02.1977	Nowa Wola	cerkiew cmentarna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego, drewniana XVIII w.	Nowa Wola
62	A-367	2.07.1999	Rybaki	dawna szkoła, drewniana, 1914	Rybaki
63	A-261	15.12.2009	Sokole	Dom Ludowy im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, drewniany, 1937	Sokole 59
64	A-429	24.03.1988	Topolany	rozplanowanie przestrzenne wsi wraz z tradycyjną zabudową, XVII-XIX	Topolany
65	A-427	11.09.1979	Topolany	cerkiew prawosławna parafialna p.w. Przemienienia Pańskiego, drewniana, 2 poł. XVIII w.	Topolany 6
Gmina Poświętne					
66	A-428	20.03.1979	Brzozowo-Chrzczoney	wiatrak koźlak, 1875-1884	Brzozowo-Chrzczoney
67	A-426	25.08.1995	Pietkowo	budynek plebanii rzymsko-katolickiej, drewniany, 2 poł. XVIII w.	Pietkowo 52
68	A-93	30.12.1987	Pietkowo	cmentarz rzym.-kat., pocz. XVIII w.	Pietkowo
69	A-473	26.09.2012	Pietkowo	kaplica grobowa rodziny hrabiów Starzeńskich na cmentarzu rzym.-kat., murowany, ok. 1900	Pietkowo
70	A-116	21.10.1977	Pietkowo	park dworski, XVIII-XIX w.	Pietkowo
71	A-612	20.02.2018	Pietkowo	dawny magazyn zbożowy, murowany, ok. 1894 r.,	Pietkowo
72	A-226	11.03.2009	Poświętne	kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego z ogrodzeniem	Poświętne 16
Gmina Supraśl					
73	573	15.03.1984	Sobolewo	park dworski, 2 poł. XIX w.	Sobolewo
74	A-433	2.01.1957	Supraśl	teren części miasta, XVI-XIX w.	
75	A-430	8.09.1998	Supraśl	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Trójcy, 2 poł. XIX / XX w.: -kościół, -kostnica, -cmentarz przykościelny, -ogrodzenie z bramą.	ul. Piłsudskiego 9

76	A-431	1.03.1982	Supraśl	dawny kościół ewangelicki, ok. 1870	ul. Piłsudskiego 16
77	A-432	16.02.1953	Supraśl	zespół klasztorny bazylianów, XVI-XVIII w.: -ruiny cerkwi, -budynki poklasztorne (2 budynki), -brama wjazdowa, -pałac archimandrytów (Chodkiewiczów).	ul. Klasztorna 1
78	A-108	17.09.1998	Supraśl	cmentarz rzym.-kat. wraz z kaplicą p.w. Wszystkich Świętych, kaplica p.w. Wszystkich Świętych	ul. Białostocka
79	A-90	29.03.1988	Supraśl	cmentarz ewangelicki, 1 poł. XIX w.	ul. Białostocka
80	A-90	7.01.1983	Supraśl	kaplica grobowa Buchholtzów, 1904	ul. Białostocka
81	A-90	26.04.1988	Supraśl	kaplica grobowa Zachertów, 1885	ul. Białostocka
82	A-105	15.09.1997	Supraśl	cmentarz prawosławny, XIX/XX w., cerkiew p.w. św. Jerzego Męczennika, 1901, ogrodzenie z bramą	Podsupraśl 2
83	567	18.12.1986	Supraśl	park miejski, koniec XIX w.	Supraśl
84	A-434	3.11.1960 7.11.1960 16.09.1992	Supraśl	zespół pałacowy Buchholtza, XIX-XX w.: -pałac, -ogród, -koniusznia-wozownia, -stróżówka.	ul. Konarskiego 1
85	A-435	16.03.1993	Supraśl	„Zespół Jansena”: -dom fabrykanta Jansena, 1836-1866, -dom z manufakturą włókienniczą Lipperta, ok. 1849.	ul. Konarskiego 2A
86	A-188	8.12.2009	Supraśl	Supraski System Wodny, przed poł. XVII w.	
87	A-436	26.02.1953	Supraśl	dom drewniany	ul. Konarskiego 3
88	A-302	21.10.1966	Supraśl	dom, poł. XIX w.	ul. abp. gen. Mirona Chodakowskiego 6
89	A-437	12.11.1996	Supraśl	dom kolonijny, ob. Towarzystwo Wierszalin Teatr, po 1930	ul. Kościelna 4
90	A-440	19.10.1992	Supraśl	dom drewniany, 1878	ul. 3 Maja 9
91	A-442	21.10.1966	Supraśl	dom drewniany, 1867	ul. 3 Maja 15
92	A-443	21.10.1966	Supraśl	dom drewniany, XIX w.	ul. 3 Maja 16
93	A-341	21.10.1966	Supraśl	dom staromiejski, poł. XIX w.	ul. Piłsudskiego 52A
94	A-445	7.03.1996	Supraśl	Dom Ludowy, drewniany, 1934	ul. Piłsudskiego 11
95	A-346	10.10.1995	Supraśl	plebania, drewniany, pocz. XX w.	ul. Piłsudskiego 52B
96	A-446	30.04.1993	Supraśl	dawna szkoła, 2 poł. XIX w.	ul. Piłsudskiego 58
97	A-642	15.07.2021	Supraśl	magazyn szmat i wyrobów dawnej Supraskiej Sukiennej Manufaktury S.H. Cytrona murowany	ul. Cieliczańska
98	425	16.01.1979	Woroniczne	kuźnia, drewniana, XIX/XX	Woroniczne 8
Gmina Suraż					
99	A-337	16.01.1980	Suraż	układ przestrzenny miasta, XV-XVI w., cmentarz katolicki, cmentarz żydowski, cmentarz prawosławny	Suraż
100	A-251	7.10.2009	Suraż	kościół parafialny p.w. Bożego Ciała z otoczeniem (cm. przykościelny), mur., 1874-76	ul. Zakościelna 2
101	A-451	26.04.1988	Zawyki	kapliczka rzymskokat. ”Ze źródłem”, drewniana, XVIII w.	Zawyki
102	A-452	26.04.1988	Zawyki	kaplica cmentarna p.w. Imienia Maryi (na dawnym cmentarzu unickim), drewniana, 2 poł. XVIII-XIX w.	Zawyki
Gmina Turośń Kościelna					

103	A-453	25.08.1983	Baciuty	kapliczka gr.-kat., obecnie prawosławna p.w. św. Barbary, ok. poł. XVIII w.	Baciuty
104	A-373	7.10.1993	Niewodnica Kościelna	kościół parafialny p.w. św. Antoniego Padewskiego, 1884-1889	ul. Kościelna 3
105	A-91	23.10.1975	Topilec	cerkiew prawosławna parafialna p.w. św. Mikołaja, 2 poł. XIX w., cmentarz cerkiewny	Topilec 2A
106	A-95	21.07.1995	Turośń Kościelna	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Trójcy, 2 poł. XVIII, XIX, pocz. XX w.: -kościół, -dzwonnica, -cmentarz grzebalny (nieczynny), obiekt przykościelny, -ogrodzenie z bramą żeliwną.	ul. Białostocka 1
107	A-454	27.07.1956	Turośń Kościelna	budynek mieszkalny, XVIII w.	ul. Lipowa 4
Gmina Tykocin					
108	534	31.01.1983	Stare Jeżewo	zespół folwarczny, ok. 1880: - browar, - budynek gospodarczy, - dom mieszkalny, - lamus, - czworak.	Stare Jeżewo
109	575	10.02.1984	Stelmachowo	park dworski, XVIII w.	Stelmachowo
110	A-444	12.12.1956	Tykocin	teren części miasta, XV-XVIII w.	Tykocin
111	A-455	30.04.1958 5.05.1958 5.05.1958 5.05.1958	Tykocin	zespół kościoła par. p.w. św. Trójcy, XVIII: -kościół murowany, -plebania, dawne seminarium misjonarzy, murowana, -spichlerz (przy plebanii) ul. 11 Listopada, murowany, -brama (przy plebanii) ul. 11 Listopada, murowana.	ul. 11 Listopada 2
112	A-456	10.05.1958 21.10.1966 10.05.1958 22.10.1966 30.12.1986	Tykocin	zespół klasztorny bernardynów, obecnie dom księży emerytów, 1771-1790, XIX w.: -klasztor, -kościół pobernardyński, -dzwonnica-brama, -zabudowania gospodarcze: üdom mieszkalny üstodoła -dawny ogród i dziedziniec.	ul. Klasztorna 4
113	A-457	24.01.1957	Tykocin	synagoga XVIII w.	ul. Kozia 2
114	A-580	14.03.1962	Tykocin	mała synagoga tzw. Dom Talmudyczny, XVIII w.	ul. Kozia 2
115	A-460	16.02.1953	Tykocin	alumnat, 1643	ul. Poświętna 1
116	A-106	29.12.1984	Tykocin	cmentarz żydowski, 1522	ul. Holendry
117	A-296	15.07.2010	Tykocin	zespół cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego: -cmentarz w granicach ogrodzenia, -kaplica cmentarna p.w. Matki Boskiej Bolesnej, -kaplica grobowa rodziny Glogerów, -grobowiec, tzw. „katakumby”, -brama, -mur ogrodzeniowy.	ul. Zagumienna
118	2	20.02.1950	Tykocin	ruiny zamku i pozostałości fortyfikacji ziemnych, przed 1469	Tykocin

119		17.02.1937	Tykocin	ruiny dawnego zamku Zygmunta Augusta pod Tykocinem wraz z obwałowaniem, fosami i bastionami oraz otoczeniem w promieniu 10 m od wałów, 2 poł. XVI w.	Tykocin
120	A-463	25.09.1972	Tykocin	dom, drewniany, XVIII/XIX w.	Pl. Czarnieckiego 2
121	A-464	7.04.1976	Tykocin	dom, drewniany, XVIII/XIX w.	Pl. Czarnieckiego 6
122	A-186	18.04.2008	Tykocin	dom, drewniany	Pl. Czarnieckiego 10
123	A-465	30.12.1988	Tykocin	dom, drewniany, XVIII w.	Pl. Czarnieckiego 12
124	A-466	10.05.1958	Tykocin	dawny szpital, 1755	ul. Jordyka/11 Listopada,
125	A-500	30.12.1986	Tykocin	dom z ogrodem, drewniany, 2 poł. XIX w.	ul. Klasztorna 2
126	A-467	4.12.1974	Tykocin	dom, 1 poł. XIX w.	ul. 11 Listopada 4
127	A-468	4.12.1974	Tykocin	dom, murowano-drewniany, 1 poł. XIX w.	ul. 11 Listopada 5
128	A-469	10.05.1958	Tykocin	dawna rezydencja ekonomiczna	ul. 11 Listopada 8
129	A-470	4.12.1974	Tykocin	dom, murowano-drewniany, 1 poł. XIX w.	ul. 11 Listopada 11
130	A-471	11.08.1994	Tykocin	poczta, po 1815	ul. 11 Listopada 36
131	A-474	20.11.1958	Tykocin	dom	ul. Kaczorowska 5
132	A-475	26.11.1958	Tykocin	dom, pocz. XIX w.	ul. Kaczorowska 7
133	A-476	24.01.1957	Tykocin	dom, XVIII w.	ul. Kaczorowska 9-9a
134	A-477	18.12.1958	Tykocin	dom, pocz. XIX w.	ul. Kozia 1
135	A-480	18.12.1958	Tykocin	dom, 1 poł. XIX w.	ul. Piłsudskiego 22
136	A-482	8.12.1958	Tykocin	dom, XIX w.	ul. Piłsudskiego 23
137	A-483	13.07.1956	Tykocin	dom, XVIII w.	ul. Piłsudskiego 25
138	A-484	13.07.1956	Tykocin	dom, XVIII w.	ul. Piłsudskiego 27
139	A-491	18.12.1958	Tykocin	dom, pocz. XIX w.	ul. Piłsudskiego 29
140	A-485	18.12.1958	Tykocin	dom, 1 poł. XIX w.	ul. Piłsudskiego 31
141	A-486	18.12.1958	Tykocin	dom, pocz. XIX w.	ul. Piłsudskiego 33
142	A-496	10.12.1958	Tykocin	dom, pocz. XIX w.	ul. Piłsudskiego 35
143	A-497	25.02.1953	Tykocin	dom, XVIII w.	ul. Złota 2
144	A-498	13.08.1973	Tykocin	dom, XVIII-XIX w.	ul. Złota 3
145	A-354	7.07.2011	Tykocin	most drogowy, k. XIX w. - pocz. XX w., 1955	Tykocin
146	A-499	24.01.1980	Tykocin	wiatrak koźlak, 1887	ul. Klasztorna
147	217	21.10.1966	Tykocin	pomnik Stefana Czarnieckiego, 1762	Tykocin
Gmina Wasilków					
148	522	25.06.1982	Studzianki	wiatrak holender, drewniany, 1939	Studzianki
149	A-505	11.11.1987	Wasilków	kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego (na terenie cmentarza), 1880-1883	ul. Kościelna 57
150	A-506	19.11.1993	Wasilków	cerkiew p.w. św. Ap. Piotra i Pawła, 1853, dzwonnica-brama	ul. Mickiewicza 17
151	A-31	24.09.2002	Wasilków	cmentarz parafii rzymsko-katolickiej l. 90. XIX w.	ul. Ks. Rabczyńskiego
152	A-605	14.02.2017	Wasilków	kościół parafii rzymsko-katolicki p.w. Najświętszej Marii Panny Matki Miłosierdzia, murowany, 1958 – 1966	ul. Białoścoka 1
Gmina Zabłudów					
153	683	29.03.1988	Białoścoczek	park dworski z aleją dojazdową, 2 poł. XIX w.	Białoścoczek
154	817	7.08.1996	Bogdaniec	zespół dworski, 2 poł. XIX w.: - spichrz - park	Bogdaniec 32
155	A-18	19.12.2000	Folwarki Tylwickie	cerkiew prawosławna cm. p.w. Podwyższenia Krzyża Św., drewniana, 1819, cmentarz	Folwarki Tylwickie
156	A-299	26.08.2010	Krasne	dwór na terenie parku podworskiego,	Krasne

				1935-1937, murywany	
157	A-357	29.12.1987	Krasne	park dworski, 1935-1937	Krasne
158	A-507	26.10.1966	Pawły	cerkiew prawosławna cmentarna, drewniana, 1883	Pawły
159	A-450	24.03.1988	Ryboły	rozplanowanie wsi wraz z historyczną zabudową, XVI, cmentarz prawosławny	Ryboły
160	A-508	30.12.1987	Ryboły	cerkiew prawosławna par. p.w. św. Kosmy i Damiana wraz z otoczeniem, 1874-1879, ogrodzenie z bramą	Ryboły 104
161	A-509	22.11.1976	Ryboły	cerkiew cmentarna p.w. św. Jerzego, drewniana, XVIII-XIX w.	Ryboły
162	A-439	19.11.1976	Zabłudów	część miasta, XVI-XVIII w.	Zabłudów
163	A-511	9.01.1985	Zabłudów	kościół parafialny p.w. Piotra i Pawła, 1805-1840	ul. Kościelna 2
164	A-512	8.01.1985	Zabłudów	cerkiew prawosławna parafialna p.w. Zaśnięcia NMP, 1847-1855	ul. Cerkiewna 8
165	A-513	5.01.1985	Zabłudów	kaplica cmentarna p.w. św. Marii Magdaleny (na cmentarzu rzymskokat. i dawnym cmentarzu unickim), 1848	Zabłudów
166	A-94	12.11.1996	Zabłudów	cmentarz rzym.-kat. p.w. św. Rocha (nieczynny), pocz. XIX w.	ul. Surażska/św. Rocha
167	A-94	10.01.1985	Zabłudów	kaplica p.w. św. Rocha, 1850	Zabłudów
168	A-359	26.05.1975	Zabłudów	park dworski, ul. Mickiewicza - rzeka Rudnia, XIX w.	Zabłudów
169	A-649	29.12.2022	Zabłudów	cmentarz prawosławny parafialny wraz z ogrodzeniem i bramami przy ul. Grzegorza Chodkiewicza	Zabłudów
170	A-650	13.03.2023	Zajezerce	budynek kolejowy - dróżniczówka	Zajezerce
Gmina Zawady					
171	42	27.11.1974	Cibory-Kończki	kościół fil. p.w. Narodzenia NMP, drewniany, XVIII w. (przeniesiony z Zawad)	Cibory-Kończki
172	43	28.11.1974	Cibory-Kończki	dzwonnica, drewniana, XVIII w.	Cibory-Kończki
173	273	10.03.1987	Strękowa Góra	cmentarz wojenny z I wojny światowej	Strękowa Góra
174	347	22.12.1987	Zawady	cmentarz przykościelny	Zawady
175	348	22.12.1987	Zawady	cmentarz rzym.-kat., I poł. XIX w.	Zawady

PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO

Zenon Żukowski

Wykaz zabytków archeologicznych z terenu powiatu białostockiego wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego (stan na 18.03.2019r.)

Lp.	Wpis do rejestru		Miejscowość	Obiekt	Adres
	numer	data			
1	2	3	4	5	6
Gmina Czarna Białostocka					
1	C-54	22.05.1964	Zamczysk	grodzisko wczesnośredniowieczne zw. „Zamek”	Zamczysk
Gmina Dobrzyniewo Duże					
2	C-77	08.11.1994	Rybaki	osada z epoki kamienia	Rybaki
3	C-45	28.10.1992	Rybniki-Krzemianka	kopalnia krzemienia z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza	Rybniki
Gmina Gródek					
4	C-93	28.12.1937 27.04.1973	Gródek	grodzisko wczesnośredniowieczne zw. „Góra Zamkowa”	Gródek
5	C-60	15.11.2004	Łużany	cmentarzisko kurhanowe wczesnośredniowieczne (21 kurhanów i przestrzeń międzykurhanowa)	Łużany
6	C-62	01.12.2004	Świsłoczany	cmentarzisko kurhanowe (8 kurhanów)	Świsłoczany
7	C-76	22.12.1977	Załuki	cmentarzisko średniowieczne ze stellami	Załuki
Gmina Juchnowiec Kościelny					
8	C-66	03.12.1973	Rostołty	kurhan	Rostołty
9	C-69	30.11.1970	Zajączki	grodzisko wczesnośredniowieczne zw. „Zamczysko”	Zajączki
Gmina Michałowo					
10	C-64	22.12.1977	Pieńki	cmentarzisko średniowieczne ze stellami	Pieńki
11	C-67	28.10.1992	Planty	kurhan wczesnośredniowieczny	Planty
12	C-68	28.10.1992	Planty	cmentarzisko kurhanowe (5 kurhanów) wczesnośredniowieczne	Planty
Gmina Poświętne					
13	C-94	27.12.1978	Brzozowo Korabie	kurhan	Brzozowo Korabie
14	C-95	27.12.1978	Brzozowo Korabie	kurhan	Brzozowo Korabie
15	111/A 112/A 113/A 114/A 115/A	10.11.1970	Grochy Stare	cmentarzisko kurhanowe z okresu wpływów rzymskich	Grochy Stare
16	116/A	10.11.1970	Grochy Stare	kurhan	Grochy Stare
17	117/A	10.11.1970	Grochy Stare	cmentarzisko kurhanowe (3-4 kurhany)	Grochy Stare
Gmina Supraśl					
18	C-74	27.12.1979	Krzemieńne (Surążkowo)	stanowisko wydymowe – obozowisko ludności kultury niemeńskiej	Krzemieńne
19	C-6	28.11.2003	Supraśl	krypty grzebalne – katakumby wraz z przyległym terenem cmentarza i otoczeniem	Supraśl
Gmina Suraż					
20	C-78	11.12.1972	Doktorce	kurhan wczesnośredniowieczny	Doktorce
21	C-82	25.11.2005	Doktorce	cmentarzisko kurhanowe składające się z 2 kurhanów z okresu pradziejowego	Doktorce

22	C-83	25.11.2005	Doktorce	cmentarzisko kurhanowe składające się z 5 kurhanów z okresu pradziejowego	Doktorce
23	C-71	08.10.1964 12.06.1980	Suraż	grodzisko wczesnośredniowieczne	Suraż
24	C-75	30.11.1970	Średzińskie	kurhan zw. „Góry”	Średzińskie
25	C-59	11.12.1972	Zawyki	grodzisko wczesnośredniowieczne zw. „Ostrówek”	Zawyki
26	C-63	19.11.2004	Zawyki	cmentarzisko kurhanowe (2 kurhany i przestrzeń międzykurhanowa)	Zawyki
27	C-65	21.12.2004	Zawyki	cmentarzisko kurhanowe (8 kurhanów i przestrzeń międzykurhanowa)	Zawyki
Gmina Szudziałowo					
28	C-109	19.01.2017	Talkowszczyzna	grodzisko (teren Nadleśnictwa Krynki, leśnictwo Talkowszczyzna, oddział leśny 261)	Talkowszczyzna
Gmina Tykocin					
29	C-58	22.12.1977	Kiślaki	osada wydmowa z epoki kamienia	Kiślaki
30	C-81	07.03.1966	Tykocin	grodzisko wczesnośredniowieczne zw. „Szwedzkie Wały” lub „Zamczyk”	Tykocin
31	C-80	30.11.1970	Tykocin	osada wczesnośredniowieczna przyrodowa	Tykocin
Gmina Wasilków					
32	C-61	22.12.1977	Nowodworce	osada z epoki kamienia	Nowodworce

PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO

Zenon Żukowski

STAROSTWO POWIATOWE W BIAŁYMSTOKU

Powiat
Białostocki

z sercem do ludzi ❤️

**Program Opieki nad Zabytkami
Powiatu Białostockiego
na lata 2023-2027**

Białystok 2023

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Podstawa prawna formułowania powiatowego programu	6
3. Charakterystyka powiatu białostockiego	8
4. Zabytki na terenie powiatu białostockiego	9
5. Procedura sporządzania i kontroli realizacji programu	15
6. Analiza SWOT	16
7. Priorytety	18
8. Finansowanie	19

1. Wstęp

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania przestrzennego.

Przedmiotem programu jest Powiat Białostocki jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji objętych programem zabytków.

Głównym celem programu jest określenie zadań, jakie winny być realizowane w zakresie będącym przedmiotem programu. Zadania te określone są w odniesieniu do gmin powiatu białostockiego, jako regionu administracyjnego, do wszystkich obiektów zabytkowych i całości problematyki opieki nad zabytkami.

Program ma określić pewien stan idealny, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować (podpowiadać) sposoby ich realizacji.

Główną ideą programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy. Istotnym jest, aby poprawa ta dokonywała się przy współdziałaniu społeczności lokalnej, w różnych formach swojej życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych), zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Zabytkiem są obiekty lub zespół obiektów stanowiących świadectwo epoki lub zdarzenia, mających wartość historyczną, naukową, kulturalną, artystyczną i podlegające ochronie prawnej.

Zabytki to ślady działalności ludzkiej, niezastąpione źródło informacji o życiu i działalności człowieka. Chcąc zachować łączność pomiędzy przeszłymi a przyszłymi pokoleniami, musimy pielęgnować zabytki, poprzez realizację programu opieki nad zabytkami powiatu białostockiego. Zabytki możemy podzielić na:

- **ruchome** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych. Uznaje się w szczególności:
 - dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - kolekcje,
 - numizmaty oraz pamiątki historyczne,

- wytwory techniki,
 - materiały biblioteczne,
 - instrumenty muzyczne,
 - wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
 - przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- **nieruchome** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości. Uznaje się w szczególności:
- krajobraz kulturowy,
 - układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
 - dzieła architektury i budownictwa,
 - dzieła budownictwa obronnego,
 - obiekty techniki,
 - cmentarze,
 - parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
 - miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- **archeologiczne** – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Zabytkami archeologicznymi są:
- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyska,
 - kurhany,
 - relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków, w myśl z art. 7 ustawy, są:

- 1) **wpis do rejestru zabytków** – do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek,
- 2) **wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa** – na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego,
- 3) **uznanie za pomnik historii** – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice,
- 4) **utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej,
- 5) **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.**

Narzędziem realizacji strategii opieki nad zabytkami są programy opieki nad zabytkami województwa, powiatu i gminy.

Przedmiotem niniejszego programu jest powiat białostocki jako region administracyjny oraz miejsca lokalizacji objętych programem zabytków, zasobu dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturalnego.

Program jest dokumentem, który ma określić pewien stan idealny, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji, poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, edukacyjnych, promocyjnych.

2. Podstawa prawna formułowania powiatowego programu

Konstytucja Rzeczypospolitej Polski określa w art. 5, iż ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest obowiązkiem państwa: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym.” Art. 82 wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.”

Samorząd powiatowy ma za zadanie zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022, poz. 1526 ze zm.) wykonywać zadania o charakterze publicznym i ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, natomiast podstawą prawną sporządzania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.). Wprowadza ona obowiązek sporządzania przez samorządy zarówno wojewódzkie, powiatowe oraz gminne programów opieki nad zabytkami na okres 4 lat.

Dodatkowymi dokumentami, wspierającymi ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami są rozporządzenia wydawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259),
2. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71 poz. 650),
3. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510),
4. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 ze zm.),
5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021, poz. 56),
6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów

Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81),

7. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153),
8. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2022 r., poz. 1388 ze zm.).

Szczegółowy zakres zadań i kompetencji organów samorządu powiatowego został uregulowany w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w:

art. 12 - starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

art. 50 ust. 3 – w przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. W przypadku, gdy nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

art. 81 - dopuszcza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

art. 103 - określa wyłączne kompetencje starosty w zakresie powoływania społecznych opiekunów zabytków. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora starosta ustanawia społecznych opiekunów zabytków lub cofa takie ustanowienie. Równocześnie starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków. Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, natomiast osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej

osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna.

3. Charakterystyka powiatu białostockiego

Powiat białostocki, utworzony w wyniku reformy administracyjnej kraju z dnia 1 stycznia 1999 roku, powstał z połączenia 15 gmin wchodzących na przestrzeni wieków w skład różnych jednostek administracyjnych, a mianowicie obszarów ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego i Korony. Pierwszym tworem administracyjnym był obwód białostocki utworzony z 4 powiatów – sokólskiego, bielskiego, drohickiego i białostockiego. W 1848 roku obwód został zlikwidowany i, jako powiat białostocki, wcielony do guberni grodzieńskiej. W okresie międzywojennym powiat, należący do województwa białostockiego, posiadał powierzchnię 2904 km kwadratowych i 186 tys. mieszkańców (wg spisu z 1921 roku). Wydarzenia wojenne 1939 roku przyniosły przyłączenie części tych terenów do Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (okupacja sowiecka), a od 1941 roku do III Rzeszy. Po II wojnie światowej powiat białostocki istniał aż do reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1975 roku.

Z dniem 1 stycznia 1999 roku wprowadzono w Polsce trójstopniowy podział terytorialny. Jednostkami tego podziału stały się gminy, powiaty i województwa. W województwie podlaskim utworzono wówczas powiat białostocki, który położony jest w środkowo - wschodniej części tego województwa, na wschodzie graniczy z Białorusią.

W skład powiatu wchodzi 15 gmin usytuowanych wokół Białegostoku, są to: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Michałowo, Poświętne, Supraśl, Suraż, Turośń Kościelna, Tykocin, Wasilków, Zabłudów, Zawady. Powiat białostocki zajmuje obszar 2984,64 km² i jest największym powiatem w Polsce.

Historia osadnictwa na terenie obecnego powiatu białostockiego ma swój początek w odległej prehistorii. Świadczą o tym pozostałości po zamieszkujących te tereny różnych grupach ludności, jak chociażby relikty z epoki kamienia (Kiślaki – osada wydmowa), osadnictwo z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (kopalnia krzemienia „Rybnyki – Krzemianka”, Bokiny – Łupianka Stara) czy osadnictwa kultury niemeńskiej (Krzemieńne). Kolejnymi przykładami obecności i działalności ludzkiej są na terenie powiatu kurhany oraz cmentarzyska kurhanowe (np.: Brzozowo – Korabie, Grochy, Rostoły, Zawyki), a także cmentarzyska wczesnośredniowieczne (np.: Pieńki) oraz pozostałości po wczesnośredniowiecznych grodach jak chociażby w Zajączkach, Zawykach czy Tykocinie. O ciągłości osadnictwa

od czasów średniowiecznych świadczy rozwój grodów obronnych takich jak Suraż czy Tykocin. Upadek ich roli jako obiektów służących ochronie nastąpił dopiero w czasie wojen ze Szwecją, za panowania dynastii Wazów.

W okresie zaborów nastąpił ponowny rozwój terenów dzisiejszego powiatu białostockiego. Wraz z przybyciem fabrykantów rozpoczął się intensywny rozwój fabryk i manufaktur. Powstały one między innymi w Choroszczy (fabryka Moesa), Michałowie (majątek i fabryka Michałowskiego, fabryki Brauera, Konitza i Moritza) oraz w Supraślu (wówczas nastąpił rozwój osady robotniczej położonej wokół klasztoru założonego przez Chodkiewiczów w 1498 roku), który wówczas stał się miastem. Pozostałościami po XIX – wiecznym okresie świetności są budynki tychże fabryk oraz manufaktur, jak np. zespół Fabryki Sukna i Kortów Moesa w Choroszczy (obecnie w dawnych pomieszczeniach znajduje się szpital), czy też zespół pałacowy Buchholtza w Supraślu (obecnie ma tam siedzibę Liceum Plastyczne im. Artura Grottgera w Supraślu). Po dawnych właścicielach pozostały również dwory lub ich fragmenty: Lewickie, Turośń Kościelna, Markowszczyzna, nagrobki – kaplice na cmentarzach, jak np.: kaplice Zachertów i Buchholtzów na cmentarzu ewangelickim w Supraślu, hr. Starzeńskich na cmentarzu w Pietkowie, Glogerów na cmentarzu w Tykocinie.

Powiat białostocki charakteryzuje się różnorodnością narodowości, kultur i wyznań. Dawniej zamieszkiwany był również przez ludność żydowską. Ich wielowiekową obecność zniszczyły wojna (hitlerowska eksterminacja) oraz powojenne dewastacje. Do dzisiejszych czasów zachowało się niewiele śladów żydowskiej obecności - cmentarze (kirkuty), łaźnia rytualna w Łapach oraz dwie synagogi (tzw. Wielka Synagoga i Dom Talmudyczny), które mieszczą się w Tykocinie (obecnie oddział Muzeum Podlaskiego).

Na tle malowniczych krajobrazów do dziś zachowało się wiele interesujących zabytków. Szczególnie charakterystyczne są obiekty drewniane – kościółki, cerkwie, krzyże czy kapliczki przydrożne. Miasta takie jak: Tykocin, Supraśl, Choroszcz, Wasilków posiadają w niezmienionej od wieków formie zabytkowe układy przestrzenne.

4. Zabytki na terenie powiatu białostockiego

Pod względem bogactwa dóbr kultury powiat białostocki charakteryzuje się dużą zasobnością. Na terenie Powiatu Białostockiego znajduje się 269 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków na podstawie decyzji administracyjnych wydanych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku. W związku z powyższym

po dokonanej analizie przedstawionej w tabeli dokonano podziału zabytków na następujące grupy przeznaczenia funkcjonalnego:

- 1) 98 zabytków nieruchomych występuje pojedynczo, z tego:
 - a) 34 stanowią pojedyncze domy w dwóch miastach:
 - 10 – Supraśl - przy dwóch ulicach;
 - 24 – Tykocin - przy pięciu ulicach.
 - b) 9 – stanowi układy urbanistyczne lub przestrzenne;
 - c) 6 – stanowią parki;
 - d) 3 – cmentarze;
- 2) 171 zabytków nieruchomych występuje w 46 zespołach, w których znajduje się:
 - a) 27 – cmentarzy;
 - b) 11 – parków;
 - c) układ urbanistyczny;
- 3) 167 zabytków nieruchomych występuje w 9 miastach i 102 zabytki nieruchome występują w 52 wsiach;
- 4) 96 zabytków nieruchomych stanowią zabytki o charakterze sakralnym, z tego 32 występuje pojedynczo i 64 w 26 zespołach;
- 5) 40 zabytków nieruchomych jest wykonanych z drewna , z tego 9 zabytków stanowią zabytki sakralne;
- 6) 1 zabytek – most na rzece Narew w Tykocinie może być użytkowany w czasie konfliktu zbrojnego;
- 7) 26 zabytków w trzech miastach (Choroszcz, Supraśl i Tykocin) są szczególnie cenne dla dziedzictwa narodowego województwa.

Na terenie Powiatu Białostockiego funkcjonują 4 oddziały Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, są to:

- 1) Muzeum Ikon w Supraślu;
- 2) Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczu;
- 3) Muzeum w Tykocinie;
- 4) Białostockie Muzeum Wsi w Osowiczach gm. Wasilków.

Muzeum Podlaskie ma zamiar otworzyć kolejny oddział, usytuowany w Turośni Dolnej, będzie to Muzeum Fotografii Wiktora Wołkowa.

W powiecie białostockim na listę pomników historii zostały wpisane dwa obiekty:

1) uznany rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 kwietnia 2021 roku (Dz. U. z 2021 poz. 768) „Tykocin – historyczny zespół miasta”, (**załącznik nr 1**) – historycznie ukształtowaną przestrzeń miasta, położonego równoleżnikowo wzdłuż brzegu rzeki Narwi, i jest ograniczony od północy – rzeką Narew, od południa – ul. Zagumienną, Choroszczańską, terenem dawnego klasztoru bernardynów, ul. Kaczorowską i Holendry, od wschodu – cmentarzem rzymskokatolickim, od zachodu – cmentarzem żydowskim.

Celem ochrony pomnika historii wymienionego wyżej jest zachowanie, ze względu na wartości artystyczne, historyczne i naukowe oraz walory kulturowe, przestrzenne i krajobrazowe, staromiejskiej części Tykocina, ośrodka miejskiego o wielowiekowej historii i tradycji kształtowanej przez wieloetniczną i wielowyznaniową społeczność, odzwierciedlonej w charakterze zabudowy i w podziale na dzielnice miejskie, z zachowaną tkanką zabytkową oraz czytelnym barokowym układem urbanistycznym.

2) uznany rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 lutego 2023 roku (Dz. U. 2023 poz. 224) pomnik historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny”, (**załącznik nr 2**). Monaster Zwiastowania w Supraślu jest jednym z najcenniejszych i najpiękniejszych obiektów w Podlaskiem. Ten prawosławny, męski klasztor początkami sięga przełomu XV i XVI wieku. W jego skład wchodzi: Pałac Archimandrytów, postawiony w latach 1635-55, wymieniona cerkiew Jana Teologa z 1888 r., brama-dzwonnica zbudowana w 1752 r. i barokowe zabudowania klasztorne z XVII i XVIII wieku.

Obszar pomnika historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny” obejmuje historycznie ukształtowaną przestrzeń klasztoru, w tym obiekty: cerkiew Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, budynki klasztorne, cerkiew św. Apostoła i Ewangelisty Jana Teologa, pałac Opatów (Chodkiewiczów), bramę wjazdową i katakumby wraz z cmentarzem i otoczeniem.

Część zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie Powiatu Białostockiego jest zaliczanych do zabytków szczególnie cennych dla dziedzictwa województwa, należą do nich następujące obiekty:

- zespół klasztorny dominikanów, XVII w. kościół, obecnie parafia pw. św. Jana Chrzciciela i Szczepana w Choroszczy;
- zespół pałacowy Branickich, XVII w. w Choroszczy;
- zespół klasztorny bazylianów, XVIII w. w Supraślu;
- zespół pałacowy Buchholtza, XIX-XX w. w Supraślu;
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Trójcy, XVIII w. w Tykocinie;
- zespół klasztorny bernardynów, obecnie dom księży emerytów, 1771-1790, XIX w. w Tykocinie;
- synagoga (duża XVIII w.) w Tykocinie;
- synagoga (mała, ruiny XVIII w.) w Tykocinie;
- alumnat z 1643 w Tykocinie.

1. Parafia w Choroszczy istniała już w 1459 r. W akcie darowizny bazylianom z Supraśla z 1510 r. jest wzmianka, że przekazuje się im miasteczko wraz z kościołem. W 1654 r. Mikołaj Stefan Pac (mianowany biskupem wileńskim 22 maja 1671 r.) ufundował w Choroszczy drewniany klasztor dla dwunastu dominikanów przy kościele, zbudowanym przez jego rodziców. Kościół razem z całym miasteczkiem spłonął w 1683 r. Odbudowane w innym miejscu, kościół i klasztor spłonęły ponownie w 1707 r., podczas walk wojny północnej. Nowe zabudowania, wzniesione po raz kolejny z drewna, przetrwały do 1756 roku, kiedy to Jan Klemens Branicki podczas przebudowy Choroszczy, przeniósł dominikanów na dzisiejsze miejsce. Na prośbę dominikanów zbudował murowany kościół pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela i św. Szczepana oraz klasztor.
2. Zespół pałacowy Branickich w Choroszczy został zbudowany w latach 1725-1730. Najstarsza wzmianka o jego budowie pochodzi z 1729 roku – jest to list J. Wielebiewicza, w którym jest mowa o wykonanej ślusarce do pałacu. Miejsce na rezydencję zostało wybrane przez Branickiego na prawym brzegu rzeki Horodnianki, blisko jej ujścia do rzeki Narwi. Pałacyk, według jeszcze XVII-wiecznych wzorów francuskich, stanął na sztucznie usypanej wyspie. Jednak znajdując się na podmokłym

terenie, szybko uległ zniszczeniu, grożący zawaleniem z powodu zmurszenia fundamentów. Został rozebrany w 1757 roku w ciągu zaledwie dwóch tygodni. Dwa lata później, w tym samym miejscu stanął nowy pałacyk, będący wierną kopią poprzedniego.

3. Zespół klasztorny bazylianów w Supraślu, który powstawał w czasach od XVI do XVIII wieku. W skład kompleksu wchodzi: barokowa brama-dzwonnica zbudowana w 1752 r., na wzór bramy pałacu w Białymstoku; pałac archimandrytów - prawosławnych opatów (1635-1655), w pałacu mieszczą się Akademia Supraska oraz Muzeum Ikon; budynki klasztorne barokowe, wznoszone w XVII i XVIII w. i cerkiew pw. Jana Teologa (1889-1890). Na środku dziedzińca stoi odbudowana cerkiew obronna Zwiastowania NMP, która została wybudowana w latach 1503-11. Fundatorem i opiekunem klasztoru był Aleksander Chodkiewicz.
4. Pałac Adolfa Gustawa Buchholtza i jego żony – Adeli Marii zbudowano w Supraślu w latach 1892-1903. Jest to budynek murowany z cegły, otynkowany, z dachem krytym blachą miedzianą. Powstały zespół pałacowo-parkowy stanowi jedyny, kompletnie zachowany fabrykancki zespół rezydencjonalny w województwie podlaskim. Pod względem artystycznym jeden z bardziej wartościowych. Na zachód od pałacu rozciąga się ogród (około 1,5 ha) jedyny dziś przykład secesyjnego ogrodu w woj. podlaskim, o swobodnej kompozycji, nieregularnej sieci dróg pieszych, z bogatą, często egzotyczną roślinnością.
5. Kościół św. Trójcy w Tykocinie, powstał w latach 1740 - 1750. Projekt całości został wykonany przez architektów i budowniczych związanych z białostockim dworem hetmana Branickiego. Jest on obiektem typu bazylikowego z okazałą elewacją frontową, dziedzińcem kościelnym i dwoma wieżami podkreślającymi symetrię. Trójnawowe wnętrze kościoła zdobią polichromie ścienne z 1749. Barokowo-rokokowy ołtarz główny z ok. 1750 jest połączony i bogato zdobiony.
6. Zespół klasztorny bernardynów, obecnie dom księży emerytów został ufundowany w 1771 r. przez hetmana Jana Klemensa Branickiego. Usytuowano go w południowej części Tykocina (obecnie ul. Klasztorna) na miejscu dworu Zygmunta Augusta. Do roku 1864 mieścił się tu klasztor bernardyński. Ogrodzony murem. Podzielony na dwie części: reprezentacyjną (od północy), do której wiodzie brama-dzwonnica,

z budynkiem klasztornym z kościołem pw. Nawiedzenia NMP oraz dziedzińcem, na którym ustawiona jest statua NMP i gospodarczą (od południowego wschodu) z dawną stajnią i domem ogrodnika. Późnobarokowy. W skład zespołu wchodzi budynek dawnego klasztoru, brama-dzwonnica, w części gospodarczej znajduje się dawna stajnia i dom ogrodnika.

7. Synagoga (zwana Wielką), XVIII w., odbudowana po wojnie. Okazała barokowa synagoga wybudowana w 1642 roku, druga co do wielkości w Polsce. Wzniesiona na planie prostokąta o wymiarach 18 m x 18 m o wysokim, łamanym dachu, w stylu barokowym z licznymi elementami późnorenesansowymi. W odrestaurowanym wnętrzu znajduje się bima położona centralnie w Wielkiej Sali, ołtarz aron-hakodesz (do przechowywania zwojów Tory), szafy z naczyniami liturgicznymi. Na ścianach widnieją częściowo odtworzone hebrajskie inskrypcje.
8. Mała Synagoga w Tykocinie, zwana również Domem Talmudycznym – synagoga znajdująca się w Tykocinie przy ulicy Koziej 2, w sąsiedztwie Małego Rynku i Wielkiej Synagogi. Synagoga została zbudowana w latach 1772–1798. Obok sali modlitwnej znajdowały się również pomieszczenia domu talmudycznego oraz szkoły kahalnej. Podczas II wojny światowej Niemcy doszczętnie zdemolowali synagogę. Po zakończeniu wojny, przez wiele lat budynek synagogi stał w stanie zupełnej ruiny. W latach 70. XX w. rozpoczęto odbudowę budynku dla potrzeb muzealnych. Odtworzono bryłę i wystrój elewacji, wykonano podpiwniczenie, którego pierwotny budynek nie posiadał. Od 1977 r. budynek jest siedzibą (wraz z Wielką Synagogą) Muzeum w Tykocinie - oddziału Muzeum Podlaskiego z bogatymi zbiorami judaików i zabytków innych kultur pochodzących i związanych z historią Tykocina. Gruntownie wyremontowany na początku XXI w.
9. Alumnat budowany w latach 1634-1643 miał formę parterowego czworoboku z dziedzińcem wewnętrznym i dwoma basztami w narożnikach od strony rzeki wykorzystywany jako przytułek i szpital dla żołnierzy weteranów pochodzenia szlacheckiego i wyznania katolickiego. Murowany jednokondygnacyjny budynek w stylu późnobarokowym. Alumnat posiadał dawniej dwie narożne baszty od strony rzeki Narew, co oznacza, że w zamierzeniach mógł pełnić także funkcję obronnego przyczółka mostowego. Obecnie przeznaczenie obiektu jest hotelowo-gastronomiczne.

Pozostała charakterystyka zabytków

Ze względu na czas powstania najliczniej reprezentowanym w rejestrze zabytków powiatu białostockiego rodzajem zabytków są obiekty datowane na XVII-XIX wiek. W opracowanym wyżej zbiorze mieści się małomiasteczkowe budownictwo, obiekty użyteczności publicznej, przemysłowe, obiekty sakralne, urbanistyczne, założenia parkowe, zespoły dworskie oraz zabudowa wiejska. Do tego rejestru przyporządkowanych jest 92 zabytków.

Drugą pod względem liczebności grupę stanowią obiekty z XX wieku. Jest to dość zróżnicowana grupa, do której należą wszystkie typy zabytków ze względu na funkcję powstałe na początku XX w., po I wojnie światowej, w czasie funkcjonowania II Rzeczypospolitej, po II wojnie światowej, a także rekonstrukcje i odbudowy zniszczonych podczas działań wojennych obiektów, których znaczenie historyczne było dla narodu polskiego niezaprzeczalne.

Ze względu na materiał, z którego zostały wzniesione zabytki, najliczniejszą grupę stanowią budynki murowane, w tym przedziały murowane ceglane i nieliczne murowane kamienne. Murowane z cegły rozlokowane są na terenie całego powiatu, najwięcej w mieście Supraśl i Tykocin.

Budownictwo drewniane, głównie sakralne, jak i użytkowe oraz gospodarcze tworzy jedną z cenniejszych i najbardziej charakterystycznych dla województwa podlaskiego grup zabytków. Do grupy tej należą obiekty drewniane wzniesione w konstrukcji wieńcowej/innej. Są to przede wszystkim drewniane kościoły, domy lub pomieszczenia gospodarcze. Budowle drewniane znajdują się we wszystkich wykazanych w niniejszym opracowaniu, a najliczniej występują w Supraślu, Choroszczu i Tykocinie.

Do oznaczenia obiektów objętych ochroną prawa międzynarodowego stosuje się znak rozpoznawczy Konwencji Haskiej, który przedstawiono w **załączniku nr 3**.

5. Procedura sporządzania i kontroli realizacji programu

Procedura sporządzania i kontroli programu została określona, w art. 87, ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Program sporządza Zarząd Powiatu Białostockiego na 4 lata.

2. Program przyjmuje Rada Powiatu Białostockiego po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
3. Program jest ogłaszany w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym.
4. Zarząd Powiatu Białostockiego, co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Powiatu.
5. Program może podlegać modyfikacjom.

6. Analiza SWOT

MOCNE STRONY

- znaczna liczba zabytków, szczególnie drewnianych,
- atrakcyjne położenie geograficzne powiatu – na szlakach turystycznych, warunki do rozwoju turystyki,
- położenie przygraniczne oraz wokół stolicy województwa,
- wyjątkowy w skali kraju zasób zabytkowych obiektów drewnianych,
- korzystne warunki rozwoju turystyki ze względu na zachowane dziedzictwo kulturowe i atrakcyjne tereny krajobrazowe,
- duża ilość obszarów chronionego krajobrazu - czyste środowisko naturalne,
- żywotność tradycyjnej kultury ludowej - folklor uzewnętrzniany zwłaszcza podczas świąt religijnych i imprez regionalnych, tradycyjne rzemiosło i sztuka ludowa.

SŁABE STRONY

- zbyt niskie nakłady na wspieranie kultury i renowację zabytków, zwłaszcza drewnianych,
- zbyt słaba infrastruktura turystyczna i obsługa szlaków turystycznych,
- zły stan zachowania obiektów zabytkowych, powodowany przez: niszczenie gospodarczą działalnością człowieka, brak bieżącej konserwacji i systematyczności działania,
- nieuregulowana własność obiektów zabytkowych,
- brak świadomości społecznej dotyczącej zasobów dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej,
- brak motywacji do prac społecznych opiekunów zabytków i organizacji pozarządowych,
- brak wypracowanych programów opieki nad zabytkami w gminach z terenu powiatu,

- niewystarczające działania promujące zabytki jako towar turystyczny oraz atut wzmacniający atrakcyjność gospodarczą powiatu,
- słabe powiązanie edukacji szkolnej z edukacją kulturową,
- niski stopień integracji społeczności lokalnej.

SZANSE

- budowa baz turystycznych w oparciu o obiekty i obszary historyczne,
- zwiększenie ilości szlaków turystycznych prowadzących przez miasta i wsie o dużej ilości zabytków,
- opracowanie fotograficznego katalogu zabytków powiatu białostockiego,
- możliwość pozyskiwania środków finansowych ze struktur unijnych,
- włączenie mieszkańców powiatu do opieki nad zabytkami i podnoszenie ich świadomości,
- wykorzystywanie i udostępnianie zabytków na cele społeczne, w tym kulturalne i edukacyjne dla mieszkańców i turystów,
- współpraca z sąsiednimi powiatami,
- współpraca z gminami powiatu białostockiego,
- propagowanie wśród ludności poszczególnych gmin powiatu, w szczególności młodzieży szkolnej idei społecznych opiekunów zabytków,
- tworzenie trwałych warunków do poprawy stanu zachowania dziedzictwa,
- wzrost wartości zabytków i lokalnych tradycji jako produktu turystycznego,
- rozwój agroturystyki,
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości.

ZAGROŻENIA

- stosowanie złych rozwiązań materiałowych w budownictwie,
- niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków, zwłaszcza drewnianych,
- brak realnych zachęt dla inwestorów prywatnych do inwestowania w zabytki,
- brak należytej wiedzy prywatnych właścicieli zabytków dotyczącej odpowiedzialnej opieki nad nimi (współczesne przebudowywanie i zacieranie dawnej architektury),
- brak zainteresowania młodzieży historią zabytkowych obiektów,
- brak nadzoru ze strony gminnych organów nadzoru nad zabytkami wpisanymi do gminnego rejestru zabytków,

- brak spójnego systemu finansowania ochrony dziedzictwa,
- degradacja zabytków,
- samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich,
- brak wypracowanych działań na rzecz dofinansowania prac remontowych, konserwatorskich czy renowacyjnych przy zabytkach.

7. PRIORYTETY

Lp.	Działanie	Podmioty zaangażowane w realizację zadania	Źródła finansowania	Planowany termin
1	Aktywizacja w gminach Powiatu Białostockiego społecznych opiekunów zabytków	szkoły, gminy, organizacje pozarządowe	-	cały okres obowiązywania programu
2	Oznakowanie obiektów znakiem Konwencji Haskiej	gminy, właściciele zabytków	powiat	cały okres obowiązywania programu
3	Publikacje promujące powiat białostocki, w tym również zabytki	gminy, organizacje pozarządowe	powiat lub inne źródła zewnętrzne	do końca realizacji programu
4	Wspieranie imprez kulturalnych związanych z podnoszeniem świadomości o walorach środowiska kulturowego, upowszechniających wiedzę o zabytkach PB (m. in. w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych)	gminy, organizacje pozarządowe	powiat	cyklicznie
5	Konkurs promujący „Zabytki Powiatu Białostockiego”	szkoły, mieszkańcy powiatu	powiat	w trakcie trwania programu
6	Modernizacja dworu zlokalizowanego na terenie parku podworskiego (ob. siedziba Domu Dziecka w Krasnem), stanowiącego własność Powiatu Białostockiego	powiat	powiat, inne źródła zewnętrzne	w miarę możliwości pozyskanych środków

8. Finansowanie

Rada Powiatu Białostockiego corocznie określi środki finansowe na realizację zadań określonych w Programie w budżecie powiatu na każdy rok budżetowy do zakończenia programu.

W załączeniu:

1. Załącznik nr 1 - Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 kwietnia 2021 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Tykocin – historyczny zespół miasta”.
2. Załącznik nr 2 – Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Supraśl – klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny”.
3. Załącznik nr 3 – Wzór znaku rozpoznawczego Konwencji Haskiej.
4. Załącznik nr 4 - Wykaz zabytków nieruchomych z terenu powiatu białostockiego wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego (stan na 28.06.2023 r.).
5. Załącznik nr 5 – Wykaz zabytków archeologicznych z terenu powiatu białostockiego wpisanych do rejestru zabytków województwa podlaskiego (stan na 18.03.2019 r.).

Uzasadnienie

Powiat zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 ze zm.) w zakresie zadań realizuje sprawy dotyczące zabytków i opieki nad zabytkami. Powiat opracowuje program opieki nad zabytkami na okres 4 lat zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Program przedstawiany jest Radzie Powiatu, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, po jego uchwaleniu ogłaszany w dzienniku urzędowym województwa.

„Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Białostockiego na lata 2023-2027” został pozytywnie zaopiniowany przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku pismem R.5120.4.2023.AZ z dnia 7 grudnia 2023 r. Z realizacji Programu, Zarząd Powiatu sporządza sprawozdanie co 2 lata, które przedstawia Radzie Powiatu. Program ten uwzględnia charakterystykę i specyfikę powiatu jako jednostki samorządu terytorialnego oraz jako regionu stanowiącego spójność terytorialną i kulturalną. Ujęte w nim cele i zadania poprzez ich różnorodność i wielopłaszczyznowość pozwolą w sposób właściwy przeprowadzić działania służące poprawie stanu ochrony zabytków na terenie naszego powiatu.

Biorąc powyższe pod uwagę podjęcie uchwały należy uznać za zasadne.

**PRZEWODNICZĄCY RADY POWIATU
BIAŁOSTOCKIEGO**

Zenon Żukowski